

tot de
legende
studie te
zijn, ge-
Hier is
an moed
nag zijn
erwys ter

keuralijf
iten zich
an haast
erstelling,
een vak,
danmaast
onb-kerd
een ge-
nand een
oplevert.
plant en
examen
hoeveel
had. Als
dat het
id. miste,
igde om-
komen
van de
loor hen

domsche
konden
dergelijke
sente tot
men met
wan bij,
a steels,
n teiten,
ich stipt
t houden
naar de
aatin wij

en heeft

het ook

ten kan

Statuut

een an

matie.

levens-

is een

volk.

meenin

de vast

lyven op

ige week

ht heeft

ler: „De

ok door

ed gaan

end aan

ang des

diversele

ak open-

wen. Zijn

le indee-

ut ge op

chiedenis

al zonder

ente cul-

n zekere

ologische

alde cul-

len blijft

so mting

es door-

én ziel

van het

in derde

elijkingen

ande cul-

dom omgekeerd. Het Christendom heeft eigenlijk geen cultuurbetekenis gehad volgens hem.

Toch zijn we er met deze kritiek nog niet af. Het boek heeft in Duitsland een reusachtig beslag op de geesten gelegd. Hoe komt dat? Omdat het behalve analyse van 't verleden, ook een voor-spelling van de toekomst wil geven. De mogelijkheid van deze profetie berust niet op bijzondere inspi-ratie, doch op 't gebruiken van de parallelie in de geschiedenis. Zoo wordt hij ongeluksprofeet, die de Westersche cultuur zich ziet haasten naar haar ruïne. In intellectuelen en technischen zin zal het nog hooger stijgen, maar e'genlijke scheppingskracht zal ontbreken; slechts nog verzamelaars en rubri-ceerders zullen worden voortgebracht.

Er is een groote anti-Spengler literatuur, die vele contradicties en onnauwkeurigheden in zijn werk heeft aangetoond. Toch zou spr. niet geheel en al mee kunnen doen met deze frontmakerij tegenover Sp.'s boek. Spengler verzet zich tegen de noulogenen, die in de geschiedenis al maar wetten willen zien. Toch, Spengler zelf ziet ook telkens weten, die 't menschenlijke lot doen verlopen als fataliteit. Dit verzet van hem is dus slechts pose. Maar heeft hij geen gelijk met zijn wetten? Hoewel Spr. Sp.'s voorstelling niet absoluut ongegrond acht, is hij 't niet eens met het dogma der gescheiden culturen. Tot op zekere hoogte kan 't nog wel worden toegegeven als heuristisch hulpmiddel. Den zin der historie leert ze ons echter niet. Er is, al verdoezelt Spengler 't ook aldoor, er is continuïteit. „Uit éénen bloede heeft God de menscheid gemaakt". Wat zal de toekomst der Gesamtkultur zijn? Wij, Gerel., zijn bevoorrecht met 't bezit der Goddelijke openbaring. Zuiver wetenschappelijk te werk gaande komt men niet tot oplossing. Het profetisch woord is zeer vast, lichtend in een duistere plaats. We gelooven, dat er doel zit in de geschiedenis. Niet door ontwikkeling gaat het, niet door versterving, maar door een crisis Gods. Naar 't uitwendige, technisch en materieel, zal de cultuur tot een zeer groote hoogte stijgen. Spengler noemt haar „Zivilisation". Hij meent, dat de ver-wildering vooral zich zal centraliseeren in 't ge-slachtelijk leven. Doch is Rom. 1 meer dan be-schrijving der verschijnselen in 't Rom. Rijk; is 't ook profetie? Spr. meent, dat we meer aan geestelijke defecten hebben te denken. De toekomst-cultuur zal valsche religieus, niet anti-religieus zijn. Een geloof aan de uitbarsting van 't Christendom is een dwaling. Het Christendom is een dwaling. Het Christendom zal meer en meer in verdrinking komen. Wel zullen er pseudo-Christus-sen komen. Toename van religieusiteit is geen winst voor 't Koninkrijk Gods. Openb. 18 geeft een sterke teekening van den uiterlijken glans, waarmee deze religieusiteit zich zal omgeven. Niet een ineenzak-king, doch een raffinement zal het einde zijn.

Tenslotte is Spengler te beklagen. Zijn kalu-ter is die van den Stoïcijn, uiting van een cynisch fatalisme. Te vertrouwen op een wijzen bestuurder der cultuur geeft den waren levensmoed, die tot medewerkers waar 't moet en tot remmen waar 't moet in staat maakt. Niet cultuurambinding noch cultuurverwerping is noodig, doch cultuurre-formatie.

Het Opperbewuste.

Wat groote slingeren op geestesgebied wij meemaken blijkt o.a. hieruit, dat het koude cynisme van Spengler dadelijk tegenwicht vindt in het warme mysticisme van Jellinek.

Tenminste in Duitsland.

Doch het geldt van onze intellectuele kringen maar al te zeer: wat in Duitsland gist, werkt hier na.

En waar het ons dan te doen is om onze lezers in aanraking te brengen met de geestelijke stroomingen onzer dagen, mag Jellinek niet stilzwij-gend voorbijgegaan.

De Bakker maakt het ons gemakkelijk door in „De Gereformeerde Kerk" een artikel aan hem te wijden. Wel is dit artikel zóózeer in populairen trant geschreven, dat men slechts oppervlakkig wordt ingelicht, maar misschien is het wel goed juist met dit weinige te beginnen.

De verstandige wetenschappelijke menschen van tegenwoordig, ze schijnen hun hoofd wel heelmaal kwijt.

Eerst hebben ze gewoonnen in de wateren van materialistische theoriën. 't Was alles stof, stof, stof! Geen God, geen ziel, geen onsterfelijkheid. Het heelal één reuzenmachine; en de beweeg-kracht? die machine zelf. Het perpetuum mobile ontdekt! Gelukkige uitvinders! Zedige onafhank-lijkheid.

Maar die zwemmerij is totaal u't. In het moeras zijn ze terecht gekomen; in de modder van het intellectualisme zijn ze blijven steken. 't Was uit met de prof. Van de vrijheid en blijheid van het materialistische systeem bleef geen sikkiepitje meer over. Häckel met de oplossing in zijn Weltrais-sel, eerst tot den hemel toe geptzen, zook in de diepten der vermaadheid weg. En nu wordt door 'n anderen geleerde, hoogleraar aan een Technische Hoogeschool, Prof. Jellinek met een togenhanger van Häckels boek, d'as Weltenge-heimnis. Ja, wanneer hoogleraren in de exacte wetenschappen, nog wel aan technische scholen aan het grübeln (d.i. peinzen, heel diep peinzen en dan met een pouteren hier en pouteren daar, wij hebben daar geen bepaald woord voor; we moeten zien, dat we het maken; want het is eisch des tijds) gaan, zeg dan gerust, dat het met ons weten-schappelijk geslacht al heel ver gekomen is.

Die hooggeleerde heer, zoo'n beetje de concu-rant van de juffrouw met ei en kalfadik en van die andere met sommanbulische gaven vertelt eerst, „dat hij zich tienentallen jaren bezig gehouden heeft met wiskunde, natuur- en scheikunde, dat hij op deze gebieden zelfstandige onderzoekingen gedaan heeft; en dat hij vertrouwd is met wetenschappelijke, kritische methoden". Laat ons den hoed aathemen. Een Duitscher, en die jarenlang zich aan de natuurwetenschappen gewijd heeft, is één bonk wetenschappelijkheid. Maar dan begint het getob. Hij is in de handen van geestelijke leiders gevallen, die zich over „witte en zwarte magie" dik maakten. Die hebben hem geleerd „gigantisch (d.i. reusachtig) te denken". En zoo is het Prof. Jellinek nu gelukt op den grondslag van astronomie en astrofysica, van biologie en physiologie, van kennisleer en wijsbegeerte, van rechtskennis en maatschappijleer een nieuw systeem te bouwen: de filosofie van het opperbewuste.

Hoera! nu zijn wij er! Eerst hebben we de periode van het bewuste, van alles wat er te onderzoeken en te weten valt doorgemaakt; toen werd men topzwaar; het hoofd vol; het hart leeg. Daarop is die geniale dwarskijker, Schopenhauer, gekomen; en die heeft in aansluiting aan von Hartmann de beschaafde wereld attent gemaakt op de groote tol, die het onbewuste, het onlogische, het onberekenbare en toevallige in de wereld der dingen speelt. En nu het boek van Prof. Jellinek! De filosofie van het opperbewuste, in aansluiting zeker aan Nietzsche's leer van den oppermensch. Wat zou Hegel met zijn driestag een schik heb-ben, als hij nog leefde. These, antithese; en dan synthese! Ja, altijd weer these, antithese en synthese.

Door de idee van het overbewuste of opper-bewuste hoort de professor de problemen van wetenschap, kunst en godsdiens te ontwaarselen. Zou hij geleerd hebben naar boven te zien? Zou de wetenschap weer in het spoor van Genesis 1 loopen gaan? Zou onze Bijbel weer een kans hebben onder dat volkje? 't Was te wenschen. Maar... ik weet het niet. Voorhands is de mysticus der twintigste eeuw minstens zoo hoog-moedig en eigenwijs als de materialist van de negentiende. Zij zullen 't zelf wel vinden; en zelf wel doen. Prof. Jellinek zegt, dat niet ons lichaam de veroorzaker van allerlei biologische factoren is. Mooi zoo! professor. Dat gaat goed. Achter de stoffelijke ontwikkeling zoekt gij dus ook een gees-telijk beginsel. En dan verder (en hier begint de man door te slaan): de opbouw van een orga-nisme (hetzij het vleeschelijke lichaam, of een boom, of een bloem) geschiedt „door intelligente wezens die wonen in een overbewuste wereld, die zich van daartuit in onze wereld inwerken". Deze geheimzinnige „constructeurs", zooals hij ze noemt, zijn „zelfbewuste, kunstzinnig arbeidende architecten". En in het eind: „De mysticus heeft den top bereikt; hij ziet de waarheid. In den mys-ticus is het titanische, gigantische denken ont-waakt; in hem is de geestelijke reus, die woont in ieder onzer, ontwaakt; in hem is de adels-mensch geboren, de goddelijke vonk is in hem tot vlam geworden; hij heeft het kosmische (d.i. de wereld) leven ontdekt. Wij willen den mysticus als hoogsten leidman kiezen."

Totdat... die mysticus ons ook brengt op een plek, waar wij sterven. Eerst voerden Darwin en Büchner en Häckel ons geslacht in een dorre zandwoestijn. Alles daar stof. Stof moest de mensch eten. In het stof op zijn buik gaan. Gelukkig ont-kwamen wij. Doch daar valt ons geslacht nu in handen van de heeren mystici. Het mystieke, het occulte, dat zal ons verlossen! Per saldo komen wij echter terecht op een onafzienbaar heideveld, waar de mist zoo dik is, dat het nog maar het veiligste is stilte te blijven op de plaats waar we staan.

Zoo tuimelen we voort. Van rechts naar links. Van het ene uiterste in het andere. Zonder steun-punt. Zonder evenwicht. Als een dronken man. Totdat wij eindelijk zoover tuimelen, dat wij terecht komen in de gracht. Dat heb ik eens gezien. Gelukkig kwam de ketel weer op het droge terecht. Met een nat pak. Maar... zijn roes was voorbij!

Moet het onzen tijdgenooten zóó ook gaan? Döring, in Neue Bahnen, die eerst het boek van Prof. Jellinek besproken heeft, zucht dan (en m.i. niet zonder reden): „Dat is nu het begin van de eindelijke meenstorting van Duitsland. Nu gaat het werkelijk om ons „hoogste bezit". We hebben veel verloren. Nu gaan we beginnen ons verstand te verliezen. Lat eens op de tot nu toe nooit waargenomen zegochten, die de Indische mysticus Rahadranath Tagore in deze dagen van universiteit tot universiteit houdt. Men zegge niet, dat het is om in hem den grooten dichter te eeren. Als aan Technische Hoogescholen zulke werken ontstaan; als ze verschijnen bij een uitgever, die de eer had Wund's Logik te doen verschijnen, dan is het er met de Deutsche men-taliteit heel erg aan toe."

Daar staan de beide uitersten tegenover elkaar. Jellinek met zijn „intelligente wezens"; en Döring met zijn „gezonde menschenverstand". En de man, die gelooft, niet om allerlei wat hij ontdekt heeft in den goddelingstig aangelegden, of wilt gij, in den wedergeboren mensch, maar om datgene wat God hem openbaart in Zijn Woord, staat er tus-schen in. Inderdaad, mijne heeren, het gaat om het hoogste bezit! Gij hebt gelijk! Jaagt er naar! Strijdt er voor! Maar denkt niet, dat gij het in de konde zalen der natuurwetenschap, of in de roodbehangen, geheimzinnig verlichte salons der mystiek verwerft. Die weg is eenvoudiger. Een smalle weg. De weg van Gods Woord. De weg van Jezus Christus. De weg van het kruis. Mysticus, sluit uw oogen eens voor „de goddelijke vonk, die in u tot vlam werd." Het licht moet van boven komen. Jezus Christus zegt: Ik ben het licht der wereld. En gij, man van het intellect, houdt op uw vertrouwen te stellen op de weten-schap zonder meer. Heeft zij u nog niet genoeg teleurgesteld? Gij moet uit den kathedr. Als een

kindeke moet gij worden. En ga dan lezen. In het eene studieboek, waarin alle schepselen, groot en klein, gelijk als letters zijn, die ons de onzinnlijke dingen Gods geven te aanschouwen. En dan in het andere, het heilig en goddelijk Woord.

De geschiedenis der laatste zeventig jaren toont ons duidelijk waar het evenwicht ligt voor den menschenlijke geest. Niet in het denken alleen. Niet in het weten alleen. Niet in het voelen alleen. Maar in God, die zich openbaart door Zijn Woord. En Zijn Geest leidt het denken en het voelen en het willen in fechte banen.

HEPP.

BOEKBESPREKING.

„In Memoriam, Prof. Dr. H. Ravinck her-dacht door een zijner oud-leerlingen; Dr. J. H. Landwehr". Kampen, J. H. Kok, 1921.

Een hartelijk woord ter gedachtenis aan prof. Ravinck, in den gemoedelijken toon, waarin Dr. Landwehr dat schrijven kan.

De auteur geeft zelf den maatstaf aan, waarnaar hij zijn boekje beoordeeld wil hebben.

Hij zegt: „Ik beloofde geen biografie en geen uiteen-zetting van Ravincks betekenissen als theoloog en christen, filosoof, maar een woord van dank als oud-leerling voor wat God ons in dien leermeester schonk" (bl. 79).

En op de laatste bladzijde (bl. 80) spreekt hij nog een wensch uit. „Ik zou nog een verzoek willen doen aan mijn oude en trouwe vrienden, de oud-leerlingen van mijn tijd, en de latere leerlingen zullen zeker niet achter willen blijven, om met mij in den geest te gaan naar den stillen doodenakker, waar het stoffelijk overschot van dezen man Gods rust — niet om bloemen aan te dragen — maar om eenparig God te danken, dat Hij ons zulk een voortreffelijke leermeester schonk."

Dit typeert het gehele boekje.

Als ik het zoo eens zeggen mag: het is van het graf geschreven.

Wie dan ook maar onbekende gegevens ontrent het leven van Ravinck zou zoeken, zou teleurgesteld worden.

Wie verwachten zou een psychologische benadering van Ravincks persoonlijkheid te vinden eveneens.

Maar hij mag die teleurstelling alleen zichzelf wijten, niet den schryver.

Veel bronnenstudie heeft Dr. L. hijkbaar niet gemaakt. Maar dit had hij ook niet toegezegd.

Alleen waar hij in zijn „Woord Vooraf" in uitzicht stelde, dat hij, omdat hij reeds als knaap den student Ravinck kende en als een van zijn oudste leerlingen met hem meegedeeld had, uit die eerste periode te zullen meedeelen, wat niet aan iedereen bekend zal zijn, mag het hem eenigermate worden geweten, dat dit legenvallt.

Want wat hij van dien tijd (uitgenomen zijn per-soonlijke ontmoetingen) vertelt is wel niet aan iedereen, maar toch in ruimen kring bekend.

Overigens geloof ik, dat Dr. L. het door hem gestelde doel heeft getroffen.

Hij gaat niet objectief voor Ravinck staan om aan welwillende critiek zoowel als aan waartleering het woord te geven.

Op een graf zwijgt men het liefst van gebreken.

Zoo doet Landwehr ook.

Hij zal voldaan zijn, wanneer buitenstaanders van hem en alle Ravinck-vrienden getuigen: ziet, hoe lief zij hem hadden.

Herstelle de Heere den auteur, die naar de dagbladen meldten, thans rust behoeft, zeer spoedig.

HEPP.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Wierden, M. A. van Pernis te Schoonewoerd en J. H. Staal, cand. te Tinalinge.

Beroepen te:

Blokzijl, G. van Duinen, cand. te Groningen.
Britsum, P. v. d. Sluis, cand. te Drachten.
Leimuiden, P. de Jong te Schoonebeek.
Nieuwerkerk a. d. Aa, A. M. v. d. Berg te Opperdoes.
Nieuwkoop, T. L. Kroes te Workum.
Nunspeet, R. Zijlstra te Delfshaven.
Waarbroek, B. de Jager te Ooltgensplaat.
Wierden, J. H. Staal, cand. te Tinalinge.
Hesselmunde, Dr. S. P. Deur te Dwingelo.

Aangenomen naar:

Renkum, H. Z. de Milt te Spijkernisse.
Roden, O. Diemer te Murrum.

Bedankt voor

Prins en Oudega, G. H. de Jonge te Naarden.
Perwerd, E. C. v. d. Laan te Lollum.
Barlaammeer O. Z., P. Hekman te Gorredijk.
Zandvoort, D. B. J. v. d. Meulen te Oosterveer.
Nieuwkoop, Klaarwaal, H. de Jager te Ooltgensplaat.
Passens, F. H. van Loon te Bergum.
Stedum, W. v. van Gelder te Langeslag.

Afscheid van:

Acum, J. H. Binnema. Tekst Openb. 21: 1-5.
's-Hertogenbosch, S. Doornbos. Tekst Hebr. 13: 20-21.
Nieuwe Pekela, T. J. Hagen. Tekst Filipp. 4: 1.
Snijde, G. Kersjes. Tekst Hebr. 13: 20-21.

Intrede te:

Kielwinderen, J. H. Binnema. Tekst Efez. 4: 11-12.
Lopik, W. H. Bouwman. Tekst 1 Cor. 2: 2.
Nieuw, K. Prins. Tekst 2 Petri 1: 19.
Urk, J. J. Bouwman. Tekst Psalm 119: 129-131.
Munsterwoude, L. M. Wijnia. Tekst Hand. 4: 29.

Dr. C. Beuna, Linnaeuslaan 20, Amsterdam, candidaat voor de Bediening in de Chr. Orr. Kerken in Noord-Amerika. Bijz. af-zondering aan de V. U. is gaarne bereid de Gereformeerde Kerken met een aischlijk woord te dienen.